

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ СВІТОВОГО РИНКУ М'ЯСА

Глобалізація в загальноприйнятому розумінні означає якісно новий етап у створенні світової економічної системи, в якій відбувається вільне переміщення ресурсів відповідно до їхньої економічної доцільності. Це дозволило вченим говорити про глобалізацію як про новий етап лібералізації світової торгівлі. Глобалізацією називають «зростаючу взаємозалежність країн у результаті збільшення масштабів міжнародної торгівлі і розширення її сфери, що охоплює не тільки обмін товарами, а й послугами та капіталом».

Глобалізація є новим етапом міжнародної конкуренції, для якої характерне доведення до абсолюту процесу транснаціоналізації світової економіки. «Нова якість транснаціоналізації виникає у той період, коли завдяки інтенсивному, поставленому на індустріальну основу експорту поведінкових зразків відтворюваність ресурсів (продуктів) підвищується, а територіальні фактори міжнародного поділу праці зводяться до мінімуму, поступаючись місцем факторам корпоративним, організаційним».

Виникає поняття «глобального бізнесу», у рамках якого можлива будь-яка територіальна комбінація ланок відтворювального процесу ТНК і застосування єдиних маркетингових, інноваційних і виробничих стратегій у світі. Це стає можливим завдяки двом базовим процесам світової економіки – росту мобільності (можливостей територіального переміщення) і росту відтворюваності (можливостей повторити, скопіювати, відтворити) ресурсів, продуктів, технологій і, що найважливіше, – зразків господарської поведінки.

Отже, можна вважати лібералізацію світової економіки й особливості її постіндустріального розвитку взаємодоповнюючими ключовими факторами, каталізаторами процесів, що зробили конкуренцію глобальною. Лібералізація економіки дозволяє країнам, що раніше мали зарегульовані господарські режими, більш ефективно, з економічної точки зору, розподіляти внутрішні господарські ресурси та брати участь у міжнародному поділі праці. Не випадково кількість країн, що усувають різноманітні обмеження у зовнішньоекономічній діяльності, постійно зростає.

Для ринку м'яса характерним є те, що його глобалізація супроводжується зростаючим внеском у сумарний товарний ресурс країн, що розвиваються. Удосконалення структури м'ясної індустрії, революційні зміни у транспортуванні, розвитку холодильного обладнання, упакування сприяли стрімкому росту торгівлі м'ясом протягом 90-х років ХХ ст. У цілому на країни, що розвиваються, припадає близько третини світового експорту м'яса, поряд зі зміцненням позицій Аргентини, Мексики, Чилі, Філіппін як експортерів.

Дослідженням встановлено, що для світового ринку характерною є не тільки глобалізація виробництва, а й поширення стандартів споживання, які мають масовий характер.

Найважливіші фактори розвитку глобального споживчого ринку наступні: процеси інтеграції, наприклад, усунення кордонів між європейськими державами; спільно із 10 новими членами, що приєдналися, Європейський Союз становить клуб 27 держав, із населенням, що досягає 455 млн, і є найбільшим у світі торговельним блоком; споживачі отримують вигоди завдяки розширенню вибору й зниженню цін; компанії в умовах жорсткої конкуренції ведуть боротьбу за залучення й утримання споживача, його лояльність; соціокультурні ціннісні орієнтації, стиль життя є фундаментом для споживчої поведінки; зростання транснаціональних корпорацій, розвиток глобальних брендів, нарощування фінансової міцності рітейлерів.

Збільшення кількості глобальних торговельних мереж означає можливість для споживачів отримувати однаковий товар (послугу) при купівлі у тих самих мережах у різних країнах світу.

Процес глобалізації, формування світового ринку продуктів харчування тісно пов'язаний із такою широко обговорюваною проблемою, як національна продовольча безпека. Однак представники розвинених країн не схильні до актуалізації цієї проблеми.

Так, у США імпорт продовольства останні кілька років зростає дуже швидко, у вартісному вираженні США імпортують приблизно стільки ж, скільки й експортують. Але, як стверджують американські вчені, що вивчають глобалізацію, це їх не турбує, тому що в країні є доступ до світового ринку. Споживачі прагнуть купувати не тільки ті продукти, які виробляють у США, але й інших країн. Це можуть бути сири із Франції, тропічні фрукти тощо. США імпортують досить багато м'яса, близько півтора мільйона тонн у рік, яловичину з Австралії та інших країн, тому що там м'ясо має низький вміст жиру й американці змішують його із вітчизняною яловичиною для приготування гамбургерів.

Встановлено, що у країнах світу м'ясо переробляють для виробництва різноманітних м'ясних продуктів, які є частково регіональними делікатесами (наприклад, м'ясо сонячного сушіння «Charque» у Бразилії, нарізане смужками в'ялене м'ясо «Biltong» на півдні Африки або підсолоне в'ялене м'ясо із Швейцарії), але можуть бути і типовими для регіону. У цьому зв'язку м'ясні продукти з Європи суттєво відрізняються від подібних із Азії. У Європі домінують ковбаси, які часто являють собою трохи підсушені продукти із високою активністю води й тому вимагають охолодження; у Китаї та інших азійських країнах традиційні м'ясні продукти інтенсивно висушують. Такі продукти мають середню вологість (так звані «продукти із проміжною вологістю») і не вимагають охолодження.

Вважається, що порівняно із багатьма іншими галузями харчової промисловості торгівля виробами з м'яса між країнами досить обмежена, тому що смаки й традиції в різних країнах дуже різняться. Виробництво м'ясних продуктів має яскраво виражений національний характер, і з цим найчастіше пов'язують невисокий інтерес західних інвесторів до вітчизняної м'ясної галузі.

Однак у інших країнах світу розвивається глобалізація ринку м'ясної продукції. Так, у Китаї в останні десятиліття стали дуже популярними раніше маловідомі «плавлені тягучі продукти» (Fusion-Produkte), або так звані «ковбаси із реторти», які піддають тепловій обробці в автоклаві.

Більше того, у спеціальній літературі нині активно обговорюється феномен так званої конвергенції у споживанні харчових продуктів, якому значною мірою сприяє зростання доходів населення у країнах, що розвиваються. Збільшується не просте споживання продуктів тваринного походження, а спостерігається наближення структури продовольства, яке споживається, тобто глобалізуються дієти. Зокрема, найбільшою мірою активізуються м'ясні дієти. Вагомий внесок у це явище здійснює не лише харчова промисловість, яка глобалізується, а й система дистрибуції.

Торговельні мережі західного походження, захоплюючи дедалі більшу частку національних ринків, спільно із підприємствами фаст-фуд і ресторанного бізнесу, розширюють пропозицію стандартизованого під спосіб життя розвинених країн набору продуктів.

На думку окремих експертів, хоча виробництво м'яса в Україні має слабкі конкурентні переваги перед багатьма країнами, можливі винятки із правил. Водночас, практика функціонування багатьох вітчизняних підприємств із виробництва яловичини і м'ясопереробних підприємств свідчить, що вони забезпечують пропозицію конкурентоспроможної продукції, а це є доказом інвестиційної привабливості досліджуваної галузі для інвесторів. Однак, на наше переконання, це не означає, що потреба в імпорті зникне й від глобалізації продовольчого ринку слід відмовитися. Кон'юнктура в довгостроковому плані може змінитися.

На відміну від таких факторів, як трудові та природні ресурси, капітали інтернаціонально набагато мобільніші. Це дає можливість залучати іноземні інвестиції для створення транснаціональних забійних цехів і переробних підприємств, які використовують імпортовану худобу або м'ясо у країнах, що розвиваються, із дешевими трудовими

ресурсами. Таку можливість демонструє, зокрема, Китай, де переробляється заморожене м'ясо американських бройлерів для реекспорту в Японію.

Нині США і Канада утворюють у світі найбільший регіон м'ясного експорту. США мають великі запаси природних кормів, ємний внутрішній м'ясний ринок і доступ до багатьох іноземних ринків. Канада характеризується аналогічними ресурсами і, хоча її населення малочисельне, має доступ як до американського ринку завдяки NAFTA (Північноамериканській угоді про вільну торгівлю), так і до інших, більш віддалених ринків.

Південно-Східна Азія (Японія, Південна Корея, Тайвань та ін.) утворюють найбільший регіон, який здійснює імпорт. Він є густонаселеним, гірничо-лісистим, що обмежує земельні ресурси для сільськогосподарського виробництва і широкомасштабного виробництва кормів. Трудові ресурси там також недешеві. Тваринники цього регіону змушені імпортувати корми, а також розміщувати ферми і переробні підприємства з урахуванням екологічних обмежень і вартості землі. Тому, незважаючи на наближеність виробників до внутрішніх і деяких іноземних ринків, регіон у цілому є високоімпортозалежним.

Отже, у процесі глобалізації за останні десятиліття, на фоні загального зростання обсягу світової торгівлі, суттєво зросла спеціалізація торгівлі й переробки окремих видів м'яса та частин туші. Це різко ускладнює просторову й товарну структуру світового ринку, збільшує його мобільність, а також надає нові можливості країнам брати участь у поділі праці на світовому м'ясному ринку.

Література:

1. Бойко В.І. Ринок м'яса: світові тенденції регіонального розвитку виробництва/ В.І.Бойко, Л.В.Мамчук // Економіка АПК.-2011.-№1.-С.145-148.
2. Дудар Т.Г. Проблеми якості і безпечності сільськогосподарської продукції та продуктів харчування в умовах глобалізації / Т.Г. Дудар // Організаційно-економічні трансформації в аграрному виробництві: матеріали Дванадцятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників 25-26 лютого 2010 року. – К.: Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2010. – С. 472–475.
3. Ляшенко Г. П. Кон'юнктурні дослідження на світових ринках / Г. П. Ляшенко, Л. Л. Лазерник. – Ірпінь: Академія ДНС України – 2003. – 272 с.
4. Месель-Веселяк В.Я. Аграрна реформа і організаційно-економічні трансформації у сільському господарстві: доповідь на Дванадцятих річних зборах Всеукр. конгресу вчених економістів-аграрників 25–26 лютого 2010 р. / В. Я. Месель-Веселяк. – К.: Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки». – 2010. – С. 57.
5. Прогноз мирового експорту мяса в 2008 г. // БИКИ. – № 147 (8793). – 23 декабря 2007 г. – С. 6.
6. Шпичак О. М. Економічні механізми державного регулювання ринків сільськогосподарської продукції та їх проблеми / О. М. Шпичак // Економіка АПК.–2011.– № 2. – С. 150–155.

Оксана САВЧУК

*Державна навчально-наукова установа
«Академія фінансового управління», м. Київ*

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЗНАТЬ ТА ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Світова економіка знаходиться в постійному процесі саморегуляції та розвитку. Інформаційні революції сприяли становленню нової моделі економіки «економіки знань», яка має стати рушієм економічної стабілізації та розвитку, в період, коли економічні кризи стають все частішими.

Проблеми формування «економіки знань» розглядаються в роботах зарубіжних і вітчизняних економістів Л. Абалкіна, В. Андрущенко, О. Бабкіної, В. Вікторова, А. Динкіна, Ю. Журавського, М. Кастельс, К. Келлі, Г. Колодко, В. Макарова, Ф. Махлуп, В. Лутай, О. Сахненко, Д. Тапскотт, Дж. Ходжсона.

Вперше, поняття «економіка знань» було використано в 1962 році американським дослідником австрійського походження Фринцем Махлупом. В сучасній економічній думці «економіка знань» визначається як нова модель економіки постіндустріального суспільства.